

Aleg. 121

Sprawozdanie

Komisji gospodarstwa krajowego o zakładach naukowych rolniczych, gorzelnii i folwarku w Dublanach i o krajowej stacyi botaniczno-rolniczej we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

Rozpatrując sprawy szkoły wyższej dublańskiej na podstawie tegorocznego sprawozdania Wydziału krajowego o zakładach krajowych rolniczych w Dublanach znajdujemy dwie sprawy, które jako nowe przed innymi rozpatrzyć należy.

Sprawa zmiany planu naukowego zasługuje przedewszystkiem na uwagę. W chwili kiedy za granicą akademie i wyższe zakłady naukowe rolnicze rozmieszczone na prowincyi zaczęto przenosić do miast uniwersyteckich zdawało się, że wykształcenie wyższe przyszłego rolnika mogło się ograniczyć na li tylko teoretycznem przyswojeniu sobie wszystkich nauk w zakres jego zawodu wchodzących. Z biegiem czasu, zakłady te w miastach uniwersyteckich urządzone poczuły brak właściwego warsztatu a dowodem tego, że tak samo wiedeńska Hochschule für Bodencultur jak wydziały rolnicze przy uniwersytetach w Lipsku, Berlinie i gdzieindziej zażądały od samego początku znacznych przestrzeni na ogrody doświadczalne a obecnie ponawiają żądania dla rozszerzenia takowych celem jak najobszerniejszych demonstracyi praktycznych. W Dublanach posiadamy ten pierwszorzędny środek naukowy tj. doskonale urządzone gospodarstwo rolne i dziwnem się wydaje że tego środka naukowego w odpowiedni sposób nie użytkowaliśmy dotąd. Zaprzeczyć się nie da że w obec obowiązku uczenia się zastosowanego w Dublanach wplecenie w plan naukowy praktyki gospodarczej w całym tego słowa znaczeniu przedstawia niemałe trudności, komisya gospodarstwa krajowego jednak jest tego zdania, czemu zresztą Wysoki Sejm w swej zeszłorocznej uchwale dał wyraz, że w plan nauki wyższej szkoły rolniczej w Dublanach obowiązkowa praktyka gospodarcza da się niewątpliwie wprowadzić, że jednak wydawanie na razie ścisłych w tej mierze przepisów, nie jest wskazaniem. Nie można bowiem przesądzać z góry i praktyka dopiero to wykazać może, czy sposób wskazany przez Wydział krajowy, tj. pewne ścisłe tygodniowe zajęcia uczniów trzeciego roku w praktycznych ćwiczeniach, kontroli lub czynnościach gospodarskich nie będzie może zbyt wielką przeszkodą w korzystaniu z wykładów bieżących, czy też raczej może nie byłoby wskazaniem ażeby uczniom drugiego roku nałożyć obowiązek praktycznego ciągłego zajęcia w czasie tak zwanym wakacyjnym tj. w lipcu, sierpniu i wrześniu, w którym to czasie ze stanowiska administracyjnego, mianowicie podziału pracy, wyczerpania czasu, obeznania się z wszystkimi najważniejszymi czynnościami przy zbiorze i przygotowaniu pod zasiew nie byłoby wskazaniem, a owa tygodniowa praktyka dla śledzenia pewnych objawów praktycznego ruchu i praktycznej pracy wskazaną być może tylko dla uczniów 3go roku. W tej mierze komisya gospodarstwa krajowego jest zdania, że Wydziałowi krajowemu i doświadczonemu kierownictwu zakładów dublańskich pozostawić należy na razie obranie drogi i zebranie pod tym względem doświadczeń które dopiero w najbliższej przyszłości mogłyby służyć za podstawę do wydania przepisów ostatecznie obowiązujących, które uzyskane na tej drodze zapewniłyby osiągnięcie zamierzonego celu.

Komisya gospodarstwa krajowego wyraża przekonanie że sprawa zmiany planu naukowego z początkiem roku szkolnego w życie wprowadzoną zostanie.

Drugą sprawą jest sprawa tytułu mającego na przyszłość służyć wyższej szkole rolniczej w Dublinach. Przygotowanie naukowe słuchaczy dotychczasowej szkoły rolniczej wyższej jest na podstawie przepisów takie, że kwalifikują się oni do słuchania studyów uniwersyteckich.

Szczodrobliwością kraju zaopatrzona jest ta szkoła we wszystkie środki naukowe bardzo obficie i w miarę wymagań wiedzy i postępu rolniczego Sejm krajowy nie waha się nigdy odpowiednio ponosić wydatki ażeby w tym kierunku zakłady krajowe w Dublinach zawsze odpowiednio wyposażać. Siły nauczycielskie stoją niewątpliwie na wysokości swego zadania i tak w kierunku przepisany im planem naukowym zadość czynią obowiązki w zupełnej mierze, jak też biorąc udział w ruchu naukowym, pisząc samodzielne rozprawy i liczne korespondencje w miesięcznikach i tygodnikach rolniczych, stają niewątpliwie na wysokości swego zadania. Ostatnie nabytki jakie Wydziałowi krajowemu udało się pozyskać dla obsadzenia opróżnionych miejsc świadczą również o tem, że na ludziach na odpowiedniej wysokości nauki stojących nam nie brak. Nazwa: »Szkoła wyższa rolnicza«, w urzędzeniach kół zawodowych tego rodzaju w monarchii austriackiej właściwie nie istnieje, bo rozróżniamy tylko szkoły niższe, średnie i szkoły najwyższe tj. Hochschule a więc dla szkoły rolniczej wyższej tak jak od długiego czasu mieliśmy zwyczaj Dubliny nazywać, właściwie w tej nomenklaturze miejsca nie było ztąd też i niekorzystać, że w sferach urzędowych uważano Dubliny zawsze za szkołę średnią, kiedy nakreślone powyżej jej uposażenie pod względem środków naukowych, stopnia przygotowania słuchaczy i sił nauczycielskich właściwie jako szkołę wyższą ją charakteryzują. Przejście więc słuchaczy szkoły wyższej rolniczej dublańskiej do zakładów zagranicznych celem korzystania z wykładów podlega pewnym trudnościom a jeżeli zważymy dalej że szkoły tego rodzaju jak szkoła w Tabor i szkoła w Liebwerd w ostatnim czasie bez trudności uzyskały tytuł akademii rolniczej, to niema żadnego rzeczowego powodu, ażeby zakładowi dublańskiemu tej równorzędności z tymi zakładami nie zapewnić i uznania tej równorzędności ze strony Rządu nie zażądać. Gdy oprócz tego i w duchu czasu leży pewnego rodzaju uzasadnione żądanie, by zakład dający zupełne wykształcenie zawodowe nosił tytuł akademii, przeto komisya gospodarstwa krajowego zgodnie z zapatrywaniem Wydziału krajowego, na zmianę tej nazwy zakładu dublańskiego szkoły wyższej w Dublinach na nazwę Akademia rolnicza w Dublinach, najzupełniej się zgadza. Tytuł ten nie będzie wcale awansem, podniesieniem szkoły do wyższego typu, bo znaczy to samo co obecna nazwa wyższej szkoły, będzie tylko zmianą nazwy na powszechnie zrozumiałą bo przyjętą w urzędowym podziale szkół na stopnie. Obawa zaś żeby z nazwą akademii kierunek nauki nie stał się więcej teoretycznym, byłaby płonną w obec w pierwszym ustępie określonej zmiany planu naukowego a raczej uzupełnienia takowego i zmiana tego tytułu nie dotknie zupełnie ostatniej organizacyi szkoły i nie naruszy w niczem obowiązujących przepisów.

Na podstawie zeszłoroczną uchwałą Sejmu zwiększonego etatu nauczycieli o jedną posadę profesora, zamianował Wydział krajowy dotychczasowego profesora adjunkta p. Józefa Pomorskiego profesorem, poruczając mu nadal wykłady chemii rolnej i kierownictwo stacyi doświadczalnej chemiczno-rolniczej w Dublinach. Zarazem zamianował Wydział krajowy p. Kazimierza Szulca profesorem-adjunktem dla fizyki i meteorologii a na opróżnione miejsce profesora botaniki wakujące od r. 1897 powołał Wydział krajowy zaszczytnie znanego w świecie naukowym botanika Dr. Maryana Raciborskiego, który obowiązki profesora objął w sierpniu roku zeszłego.

W skutek ustąpienia zasłużonego profesora hodowli Kazimierza Pankowskiego, jak też opróżnionej katedry rolnictwa przez ustąpienie p. Juljusza Olszowego, został rozpisany konkurs na te dwie posady i życzyć należy, ażeby z otwarciem roku szkolnego posady te odpowiednimi siłami obsadzone zostały.

Preliminarz wyższej szkoły na rok 1901 wykazuje niedobór do pokrycia z funduszu krajowego w kwocie 100.285 koron, zatem mniejszy od niedoboru zeszłorocznego o 3.600 koron. Preliminowane w wydatkach nadzwyczajnych pozycye: 900 koron na uprządkowanie chodników, jakoteż nadzwyczajny kredyt w kwocie 1.100 koron na dalsze adaptacje w dawnym budynku internatowym, a to: na naprawę pęknięć w murach i podłepienie całego dachu wapnem w kwocie 580 koron, na przestawienie sześciu pieców 330 koron, na przeniesienie dołu kloaczego z powodu budowy nowego skrzydła internatu 200 koron, razem więc jak podaliśmy 1.100 koron uważa komisya gospodarstwa krajowego za usprawiedliwione. Nadto zdaniem komisji gospodarstwa krajowego należy obecnie stanowczo do porządku doprowadzić sprawę zaopatrzenia w wodę zakładów dublańskich, dotychczasowa bowiem praktyka dostarczania wody do picia i gotowa-

nia, z odpływu rurek drenowych jest stanowczo nie wystarczającą a przywożenie wody odpowiedniej aż ze Lwowa nie odpowiada zupełnie potrzebom zakładu, jakoteż względem administracyjnym. Czy braki usunąć należy przez wybudowanie wodociągu, czy też za pomocą urządzenia odpowiednich filtrów tego przesądzać w obecnym stadyum nie należy.

Ważną rzeczą jest uzupełnienie a względnie naprawa istniejącego a obecnie zepsutego kanału odprowadzającego wszystkie odpadki, pomyje, brudną wody z całego zakładu.

Komisya gosp. kraj. wyraża przekonanie, że Wydział kraj. z możliwym zachowaniem względu na konieczną oszczędność tym piekącym potrzebom w najbliższym czasie zaradzić będzie się starał.

W stosunkach szkoły niższej niema nie ważniejszego do zauważenia oprócz tego, że stosownie do projektu przedstawionego w zeszłorocznym sprawozdaniu, ma Wydział krajowy zamiar zniszczony kompletnie budynek szkoły niższej znieść, pierwotny jednak projekt o tyle się zmienia, że zamiast projektowanych dwu domów parterowych zbudować się ma jeden piętrowy, którenby objął nie 4 lecz 5 pomieszczeń, a przy odpowiednim zrestaurowaniu tylnych części dawnego budynku zaradzi się tym sposobem potrzebie odpowiedniego umieszczenia sił nauczycielskich i potrzebom szkoły niższej zadość się uczyni. Podniesienie się wskutek tego kosztów budowy z 40.000 koron na 48.000 koron jest usprawiedliwione i przekroczenie o 8.000 koron musiałyby być wstawione do preliminarza budżetu na rok 1902. Komisya gospodarstwa krajowego uznaje zmianę tę w projekcie za uzasadnioną i wnosi: Wysoki Sejm zechce takową przyjąć do zatwierdzającej wiadomości.

W szkole gorzelniczej i gorzelnii nie zaszły żadne zmiany a urządzany co roku kosztem funduszu dyspozycyjnego Wydziału krajowego kilkudniowy kurs praktyczny dla organów c. k. straży skarbowej odbywał się w tym roku jak zwykle. Folwark dublański wykazuje w preliminarzu na rok 1901. po raz pierwszy od szeregu lat budżetową nadwyżkę w dochodach w kwocie 1277 koron, nie zawierał on bowiem na rok ten żadnych większych nadzwyczajnych wydatków wyjąwszy kwotę 175 koron na postawienie chlewu i parkanu przy mieszkaniu rządcy, nadto 1.800 koron na dalsze drenowanie pól folwarku, która to kwota w skutek potrzeby naprawy matek i wylotów na gruntach w latach poprzednich drenowanych jest o 400 koron wyższą od zeszłorocznie preliminowanego kredytu. Zauważyć należy że w inwentarzu folwarku brakuje dotąd koniecznych maszyn do czyszczenia zboża, a używanie do tego celu maszyn i narzędzi będących własnością muzeum rolniczego nie jest właściwym. Niewielki stosunkowo wydatek na ten cel jest koniecznym. Zaprzestanie dalszego wyrobu cegły w Dublanach z powodu że produkcyja ta wskutek niekorzystnych warunków miejscowych się nie opłacała, uznaje komisya gospodarstwa krajowego za usprawiedliwione.

Co do stacyi doświadczalnej chemiczno - rolniczej w Dublanach i botaniczno rolniczej we Lwowie, to sprawozdanie z tych dwu odrębnych zakładów przez pomyłkę zostało przy sprawozdaniu tem o zakładach dublańskich wspólnie przedłożone. Na przyszłość osobne sprawozdania z czynności tych instytucyi są pożądanę. Dotychczasowa dotacyja ze skarbu państwa w kwocie 4.000 koron dla obu stacyi doświadczalnych nie jest wystarczającą. C. k. Rząd do tego czasu nie uczynił zadość kilkakrotnie ponawianym żądaniom co tem bardziej zadziwiać musi, ileże stacye te w całej Monarchii pod względem zakresu swoich czynności, ilości załatwianych badań, na drugim stoją miejscu. Szczególnie szybki wzrost agend stacyi w kierunku kontroli nasion jak o tem świadczy załączone sprawozdanie wymaga zwiększenia fachowych sił pomocniczych, gdyż dotychczasowy personal stacyi złożony z dwu asystentów i laboranta już obecnie z trudem tylko podołać może pracy kontrolnej wymagającej obok ścisłej dokładności także szybkiego wykonania, nie mówiąc już o czynności doświadczalnej której dotąd dla szczupłości personalu i środków nie mogła prawie stacya rozwinać.

Uwzględniając te istotne potrzeby Wydział krajowy słusznie postanowił przy układaniu preliminarza stacyi na rok 1901. wstawić nową pozycyę wydatku na utrzymanie trzeciego asystenta stacyi botanicznej i w tym też celu na końcu sprawozdania odpowiednie czynimy wnioski.

Z tem łączy się zarazem sprawa stabilizacyi jednego asystenta stacyi botanicznej we Lwowie i stacyi chemicznej w Dublanach, w myśl zeszłorocznych uwag komisji gospodarstwa krajowego i uchwał Wyzokiego Sejmu. Tu musimy jeszcze raz z naciskiem podnieść że zadanie asystentów stacyi jest zgoła różne od stanowiska asystentów katedr uniwersyteckich, którzy po kilkuletniej czynności zwykle ustępują miejsca innym chętnym do studyów w pewnej gałęzi nauki. Od asystenta stacyi natomiast wymaga się pracy i służby, zajęcie jego wymaga wprawdzie przygotowania naukowego, ale samo przez się już nie kształci, nie daje możności naukowego wyrobienia zię, ztąd też stanowisko asy-

stenta uważać należy za zawód, który ma dać i zapewnić utrzymanie w nim pracującemu, już na całą przyszłość.

Projekt Wydziału krajowego przedstawia się następująco :

a) w miejsce dotychczasowego etatu asystentów w stacyi botanicznej we Lwowie, składającego się z asystenta z płacą 1.600 K i dodatkiem na pomieszkanie w kwocie 478 K rocznie i drugiego asystenta z płacą 1.200 K i takim samym dodatkiem na mieszkanie, co czyni razem wydatek 3.756 K, projektuje Wydział krajowy etat następujący :

- | | |
|--|----------------|
| 1. asystent etatowy z płacą 2.000 K i dodatkiem aktywalnym 200 K | razem 2.200 K |
| 2. dwóch asystentów z płacą 1.200 K i dodatkiem na pomieszkanie po 470 K | " 3.356 " |
| | razem 5.556 K. |

Zmiana ta podwyższa wydatek budżetu stacyi rocznie o 1.800 K.

b) w etacie asystentów stacyi doświadczalnej chemicznej w Dublanach projektuje Wydział krajowy tylko zamianę jednej posady asystenta z płacą 1.600 K i dodatkiem na pomieszkanie 478 K na posadę etatową z stałą płacą w kwocie 2.000 K i dodatkiem aktywalnym w kwocie 200 K rocznie, wskutek czego wynika wydatek większy o 282 K.

Wydział krajowy nie upatruje w tem stosunkowo niedużem zwiększeniu wydatków zbyt wielkiej ofiary, gdyż jest przekonany, że zapewnienie bytu przynajmniej starszym asystentom doda im zachęty do wytrwania w gorliwości i wyjdzie pewnie na pożytek zakładów.

Na podstawie powyższego sprawozdania komisya gospodarstwa krajowego wnosi :

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowych zakładach naukowych, o gorzelnii i folwarku w Dublanach i o kraj. stacyi doświadczalnej botaniczno-rolniczej we Lwowie.

II. Sejm zmienia dotychczasową nazwę wyższej szkoły rolniczej w Dublanach na nazwę »Akademia rolnicza w Dublanach« i poleca Wydziałowi krajowemu staranie o uznanie tej zmiany ze strony c. k. Rządu.

III. Sejm ustanawia w kraj. stacyi doświadczalnej chemiczno-rolniczej w Dublanach jedną posadę etatową asystenta z stałą płacą w kwocie 2.000 K rocznie i dodatkiem aktywalnym w kwocie 200 K rocznie, związając równocześnie jedną posadę asystenta z płacą roczną 1.600 K.

Asystent etatowy jest urzędnikiem krajowym z prawami objętemi ustanową służby krajowej i statutem emerytalnym, uchwalonym przez Sejm na posiedzeniu dnia 21. stycznia 1889.

IV. Sejm znosi dotychczasowy etat asystentów w krajowej stacyi doświadczalnej botaniczno-rolniczej we Lwowie i ustanawia etat następujący :

1. Asystent etatowy z stałą płacą w kwocie 2 000 K rocznie i dodatkiem aktywalnym w kwocie 200 K rocznie.
2. Dwóch asystentów nietatowych, każdy z płacą w kwocie 1.200 K i dodatkiem na pomieszkanie w kwocie 478 K rocznie.

Asystent etatowy jest urzędnikiem krajowym z prawami objętemi ustanową służby krajowej i statutem emerytalnym, uchwalonym przez Sejm na posiedzeniu dnia 21. stycznia 1889.

Za przewodniczącego :

Stadnicki.

Sprawozdawca :

W. Struszkiewicz.